

Oros Bugár Anna – Kozmács István – Vančo Ildikó

Innovációk a szlovák nyelv tanárok képzésében: lépések a hatékonyabb államnyelvoktatás felé

2024-ben a Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara (KeTK) projektje elnyerte a Szlovák Köztársaság Oktatási, Kutatási, Fejlesztési és Ifjúsági Minisztériuma által kiírt *A nemzetiségi iskolák leendő szlovák nyelv-tanárainak felkészítésében bekövetkező változások kísérleti vizsgálata* című pályázat támogatását, amely az Európai Unió Helyreállítási Terve keretében valósul meg. Nyertes projektünk címe: *A leendő szlovák nyelv- és irodalomtanárok felkészítése a magyar tannyelvű iskolákban végzett tanítási gyakorlatra.*

A pályázat célja, hogy hozzájáruljon annak a problémának a megoldásához, mely közvetetten vagy közvetve az egész szlovákiai magyar közösséget érinti: a magyar tannyelvű iskolák tanulói – saját tapasztalataik és a szlovák többség véleménye szerint is – nem sajátítják el kellően magas szinten a szlovák nyelvet. Bár ez a helyzet már régóta közismert, a probléma háttere összetett és több tényezőre vezethető vissza. Az érintettek általában egyetértenek abban, hogy az okok elsősorban a szlovák nyelv iskolai oktatásának módjában keresendők. Noha a magyar tannyelvű iskolákban a diákok heti öt órában tanulják a *Szlovák nyelv és szlovák irodalom* tantárgyat, a tananyag és a segédletek inkább az anyanyelvi oktatás mintáit követik, ahelyett, hogy a másodnyelv-tanításban bevált idegen nyelvi módszereket alkalmaznák. A változashoz fokozatos lépésekre és a jelenlegi helyzet feltárását célzó kutatásokra lenne szükség, amelyek a szlovák nyelv oktatásának rendszerszintű átalakulását tennék lehetővé.

A jelenleg futó, minisztériumi támogatással megvalósuló projektünk fő célja a magyar tannyelvű iskolákban szlovákot tanító pedagógusok képzésének és módszertani felkészítésének korszerűsítése. A magyar nyelvű óvodapedagógus- és tanítóképzés Nyitrán, a Közép-európai Tanulmányok Karán folyik, míg a szlováktanár szakos hallgatók a Bölcsészettudományi Karon tanulnak. A projektben a két kar oktatóiból és szakértőiből álló kutatócsoport dolgozik együtt a kitűzött célok elérésén és a tevékenységek koordinálásán. A munkacsoport vezetője Vančo Ildikó (KeTK), kétnyelvűség-kutató, a Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet professzora.

A 2024 és 2026 között zajló projektünk két fő szakaszra oszlik. Az első szakaszban a kutatócsoport feltáró vizsgálatot folytat magyar tannyelvű óvodákban és általános iskolákban, hogy feltérképezze a jelenlegi szlovák nyelv-oktatási gyakorlatokat, módszereket és problémákat. A kutatás során szlovákórák és szlovák nyelvű foglalkozások megfigyelése, pedagógusokkal tartott fókuszcsoportos beszélgetések, valamint alsó tagozatos tanulók attitűdvizsgálata történik. Az elemzés során a kapott adatokat az alábbi szempontok szerint elemezzük:

- Szociolingvisztikai és pszicholingvisztikai megközelítésben az egyének szlovák mint második vagy idegen nyelv iránti attitűdjeit elemezzük, valamint azt, milyen hatással van a tanulásra a társas környezet – beleértve a családot, az iskolát és a közösséget – és a gyermek életkora.

- Pedagógiai és didaktikai nézőpontból az államnyelv oktatásának módszertani és nevelési vonatkozásait értékeljük, különös tekintettel az óvodai és alapfokú nevelés-oktatás gyakorlatára.
- Nyelvészeti szempontból szövegelemzések segítségével megvizsgáljuk a szlovák nyelv elsajátításával kapcsolatos kihívásokat, külön figyelmet fordítva arra, hogy a magyar és a szlovák nyelv különböző nyelvcsaládokhoz tartozik, célunk a kontrasztív szemlélet alkalmazása a tanítás során.

A második szakaszban zajlik az új egyetemi kurzusok kidolgozása és bevezetése a kapott kutatás eredményei alapján. Az új kurzusok kifejezetten a szlovák mint második nyelv tanítására fókuszálnak. Emellett a projektben részt vevő oktatók a meglévő egyetemi kurzusok szemléletének frissítését is tervezik. A hallgatók és a gyakorló pedagógusok számára olyan nyomtatott és digitális módszertani segédanyagok készülnek, amelyek hatékonyan alkalmazhatók a tanítási gyakorlatban.

A projekt keretében eddig megvalósult szakmai rendezvényekről röviden

1. Kick-off meeting

2024. október 14-én a Közép-európai Tanulmányok Karán szerveztük meg projektindító találkozónkat. Az esemény célja az volt, hogy hivatalosan elindítsuk pályázatunkat. A rendezvény olyan szakmai találkozó volt, melyre hazai és nemzetközi szakértőket hívtunk, hogy érdemben vitathassuk meg az idegennyelv oktatásának és elsajátításának problémakörét módszertani, nyelvészeti és szociolingvisztikai szempontból. Előadóink az idegennyelv és az államnyelv oktatásának, -elsajátításának, -tanulásának és a kétnyelvűség témakörének neves szakértői:

- Tódor Erika-Mária, a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem professzora, Tanárképző Intézetének vezetője;
- Jana Pekarovičová, a pozsonyi Comenius Egyetem Bölcsészettudományi Karának docense, a Studia Academica Slovaca nyelvi központ oktatója;
- Beregszászi Anikó, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Filológia Tanszékének vezetője;
- Csernieskó István, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola professzora és rektora;
- Nádor Orsolya, a Károli Gáspár Református Egyetem docense és a pozsonyi Comenius Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékének vendégtanára;
- Csire Márta, a Bécsi Egyetem Finnugor Tanszékének oktatója;
- Schmidt Ildikó, a Károli Gáspár Református Egyetem adjunktusa és a Nyelvtudományi Kutatóközpont munkatársa.

A gazdag szakmai programot egy kerekasztal-beszélgetés zárta, amelyet Lucia Molnár Satinská, a Szlovák Tudományos Akadémia Ludovít Štúr Nyelvtudományi Intézet Szociolingvisztikai Osztályának vezetője vezetett. A beszélgetés során az előadások alapján három fő témakör köré csoportosította kérdéseit, amelyekre az érintett szakértők válaszoltak. Az élénk eszmecsere különösen értékesnek bizonyult, mivel a vita végig két nyelven, folyamatos oda-vissza tolmácsolással zajlott, így a résztvevők testközelből tapasztalhatták meg a kétnyelvűség jelentőségét.

*1. kép: Kick-off meeting 1
Forrás: A szerzők archívuma*

*2. kép: Kick-off meeting 2
Forrás: A szerzők archívuma*

3. kép: Kick-off meeting 3
Forrás: A szerzők archívuma

2. Workshop alsó tagozatos pedagógusokkal

2025. április 23-án zajlott le projektünk második szakmai találkozója. Az esemény a projekt első kutatási szakaszának méltó lezárása volt. Meghívott vendégeink azoknak a magyar tannyelvű alapiskoláknak a pedagógusai voltak, akik az elmúlt félév során aktívan részt vettek országos szintű kutatásunkban. Ebben az időszakban a projekt munkatársai tizennégy magyar iskolát látogattak meg, ahol kérdőíves felmérést végeztek az alsó tagozatos diákok körében, óramegfigyeléseken vettek részt, valamint személyes beszélgetéseket folytattak az alsó tagozatos oktatókkal.

A szakmai délelőtti interaktív workshop formájában zajlott. Elsőként a kérdőíves felmérés eredményeit ismertettük a résztvevőkkel, majd az óramegfigyelések tapasztalatait közösen, módszertani kérdéskörök mentén vitattuk meg. Az eszmecsere remek lehetőséget biztosított arra, hogy feltárjuk az elmélet és a gyakorlat találkozási pontjait. A résztvevő pedagóguskollégák szakmai meglátásai, észrevételei, valamint a közösen azonosított problémák is megbeszélésre kerültek.

4. kép: Workshop 1
 Forrás: A szerzők archívuma

5. kép: Workshop 2
 Forrás: A szerzők archívuma

Jelenleg a felmérésünk során kapott adatok elemzése folyik, amelynek eredményeit a *Katedra* november–decemberi, valamint 2026 január–februári számában ismertetjük.

Ezúton is köszönjük a felmérésünkben részt vevő iskolák vezetőségének és az iskolák szlovák nyelvet oktató pedagógusainak, hogy lehetővé tették országos szintű felmérésünk megvalósítását.